

УДК 616.995.1:599.735.52

Хаїрова А.Н., здобувач * (arzy27@yandex.ua) ©

Національний університет біоресурсів та природокористування України, м. Київ

ДІАГНОСТИКА ДИКРОЦЕЛІОЗУ ОВЕЦЬ

Досліджували тварин, хворих на дикроцеліоз, використовуючи комплекс методик. З'ясували, що дикроцеліоз характеризується ураженням печінки, жовчного міхура. Патогенний вплив збудника дикроцеліозу на організм полягає у механічній та токсичній діях на структуру і функції печінки та підшлункової залози, що призводить до порушення процесу травлення і, як наслідок, значного зниження продуктивності тварини.

Ключові слова: дикроцеліоз, трематода, інтенсивність інвазії (II), екстенсивність інвазії (EI).

Вступ. Тваринництву належить провідна роль у збільшенні виробництва м'яса, продуктів харчування та сировини. В той же час, великих збитків цій галузі завдають трематодози тварин. Серед них найбільш поширений дикроцеліоз. Він реєструється в Європі, Азії, Африці, Північній та Південній Америці, Росії. Аналіз літературних джерел свідчить про значне поширення цього гельмінтозу і на території України, особливо в її Західному, Східному і Південному регіонах. Розвиваються дикроцелії складним шляхом за участю дефінітивних хазяїв (домашніх і диких тварин), проміжних – сухопутних молюсків родів *Helicella*, *Chondrula*, *Monacha*, *Succinea* і додаткових – рудих мурах з родів *Formica* і *Proformica*. До зараження сприйнятливі вівці, кози, велика рогата худоба, олені, косулі, зайці, свині і рідко коні та людина. Шлях зараження тварин – аліментарний. Складовими частинами епізоотичного процесу при дикроцеліозі є "фактор дефінітивного хазяїна", "фактор яйця", "фактор пасовища", "фактор молюска", "фактор мурахи", "фактор метацеркарія", "фактор паразита" та "антропогенний фактор" [3]. У тварин-хазяїв при дикроцеліозі порушується процес травлення, розвивається інтоксикація організму, зменшується кількість кальцію і фосфору в організмі та порушується фосфорово-кальцієвого співвідношення [5].

Дикроцеліоз завдає значних економічних збитків тваринництву, які виражаються у суттєвих зменшеннях приросту маси молодняка, відставанні в рості та розвитку молодняка, зниження якості м'ясної та шерстної продуктивності [2]. Значні економічні збитки від дикроцеліозу змушують вітчизняних і зарубіжних науковців та фахівців постійно проводити дослідження щодо епізоотології, методів діагностики та профілактики цього гельмінтозу [4].

---

* Науковий керівник – доктор ветеринарних наук, професор Сорока Н.М.
© Хаїрова А.Н., 2012

Мета дослідження полягає у визначенні епізоотичних особливостей, методів діагностики та профілактики дикроцеліозної інвазії овець.

Матеріал і методи досліджень. Для прижиттєвої діагностики досліджували проби фекалій від овець (n=12), яких утримували у приватних господарствах Сакського району АР Крим. Фекалії досліджували за допомогою методів послідовного промивання і Фюллеборна. Для патологоанатомічної діагностики використовували печінку разом з жовчним міхуром молодняка і статевозрілих овець (n=36). З метою виявлення паразитів в організмі після забою овець в умовах приватного підприємства «Цигай» Сакського району та в лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на ринку м. Саки відбирали шматочок печінки розміром 2-5 см., який розтирали у долоні (або розривали у посудині з водою), а потім розглядали та підраховували кількість гельмінтів під мікроскопом. Поширення дикроцеліозу овець досліджували на підставі даних районної державної лабораторії ветеринарної медицини та лабораторій ветеринарно-санітарної експертизи на ринку м. Саки АР Крим.

Результати досліджень. Як показали епізоотологічні і лабораторні дослідження інтенсивне зараження тварин дикроцеліозом відмічалось на початку літа та восени. Захворювання реєструвалося переважно у молодняка та вівцематок. Траплялися випадки супутнього ураження овець збудниками дикроцеліозу і монієзії, оскільки в цей період спостерігається максимальна активність молюсків та ґрунтові кліщі. Максимальної активності вони набувають при вологості повітря 69 – 78 %, а температурі 15 – 18 °С.

Клінічні ознаки дикроцеліозу не специфічні: характерні пригнічення, незначне підвищення температури, прискорені пульс та дихання. У хворих відмічалися жовтушність слизових оболонок, розлад роботи кишково-шлункового каналу (проноси змінюються запором), прогресивне схуднення, зниження продуктивності. При дослідженні проб фекалій методом послідовних промивань виявляли зараження овець збудником дикроцеліозу: в окремих молодих тварин інтенсивність інвазії становила 17 – 25 яєць, а екстенсивність інвазії – 45 – 58%. У вівцематок інтенсивність інвазії становила 8-12 яєць, екстенсивність інвазії – 28-35 %.

Надмірне накопичення гельмінтів, а також продуктів їх життєдіяльності у жовчних ходах печінки призводить до подразнення слизової оболонки жовчного міхура і жовчних проток. Методи посмертної діагностики ґрунтуються на виявленні збудника в печінці. При розтині у тварини спостерігали морфологічні зміни печінки разом із жовчним міхуром. Розмір і форма печінки при слабкому ураженні залишаються без видимих змін. При сильному ураженні діафрагмальна та вісцеральна поверхні печінки мають сітчастий рисунок. Під капсулою виступає велика кількість розширених жовчних проток. Капсула потовщена і пронизана фібринозними тяжами. Колір паренхіми на розрізі блідий, жовто-коричневий. Досить інтенсивна інвазія призводить до цирозу печінки. Жовчний міхур містить густу жовч і паразитів.

Проведені дослідження дозволяють рекомендувати наступну процедуру діагностики дикроцеліозу овець в умовах м'ясокомбінату:

- після забою з тварини знімають шкіру;
- виймають печінку, яку разом з жовчним міхуром поміщають на шкіру з боку міздри;
- печінку щільно загортають в шкіру й витримувати 1,5 – 2 години;
- шкіру розгортають, а печінку переносять в посудину для змивання з її поверхні гельмінтів;
- трематоди, які знаходилися на міздрі шкіри, знімають препарувальною голкою;
- рідину в посудині відстоюють 10 хвилин, верхній шар зливають, а осад досліджують порціями під мікроскопом, підраховують кількість гельмінтів [6].

Висновки: 1. Вплив збудника дикроцеліозу на організм дефінітивних хазяїв буває виражений в різних ступенях і залежить від інтенсивності інвазії та загального стану організму тварини.

2. При житті тварин діагноз можна встановити лише лабораторними методами, оскільки клінічні ознаки не завжди характерні для цієї хвороби. Досліджують фекалії методами послідовного промивання, Фюллеборна. Методи посмертної діагностики ґрунтуються на виявленні збудника в печінці.

3. Профілактичну дегельмінтизацію слід проводити в період з листопада по квітень триразово з місячним інтервалом.

4. У боротьбі з сухопутними молюсками застосовують агротехнічні (розорювання полів), механічні (систематичний збір і знищення молюсків весною та восени після дощу), хімічні і біологічні (вигульне утримання курей) заходи.

Література

1. Шемяков Д.Н., Архипов И.А. Эффективность тетраксихола при фасциолезе овец // Тр. Всерос. ин-та гельминтологии, М., 1997. – Т. 33. – С. 160 – 163.
2. Бочарова М.М. Анализ смешанной структуры дикроцелиев и фасциол у дифинетивных хозяев // Матер. докл. науч. конф. Всесоюз. об-ва гельминтологов "Ассоциативные паразитарные болезни, проблемы экологии и терапии". – М., 1995. – С. 30 – 31.
3. Никитин В.Ф., Дурдусов С.Д., Тайчинов У.Г. Эпизоотологические особенности и условия возникновения паразитов мясного скота // Матер. докл. науч. конф. "Актуальные вопросы теоретической и прикладной трематодологии и цестодологии". – М., 1997. – С. 103 – 104.
4. Петренко В.Я., Любая Т.В., Пономаренко А.Н. Проблемы дикроцелиоза овец в лесостепной части Украины / Института экспериментальной клинической ветеринарной медицины: инфор. Биол. – Х., 1995. – С. 223.
5. Даугалиева Э.Х., Курочкина К.Г., Арипкин А.В. Особенности иммунитета при гельминтозах // Ветеринария. – 1996. – № 7. – С. 37 – 38.
6. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин. Практикум / В.Ф. Галат, А.В. Березовський, М.П. Прус, Н.М. Сорока; За ред. В.Ф. Галата. – К.: Вища освіта, 2004. – С. 97 – 98.

Summary

Dicrocoeliasis is an illness of ruminantia, that is brought on Dicrocoelium lanceatum and is characterized by the defeat of liver, cholecyst. The pathogenic influence of causative agent of dicrocoeliasis on an organism consists in the mechanical and toxic effects on a structure and functions of liver and pancreas, that results in indigestion, as a result, considerable impairment of the productivity of animal.

Key words: *dicrocoeliasis, trematode, intensity invasion (II), extensiveness of invasion (EI).*

Рецензент - д.б.н., професор Куртяк Б.М.